

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. В. ДАЛЯ
КАФЕДРА ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА
СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до практичних занять та самостійної роботи з дисципліни

«Соціальна робота з різними групами клієнтів»

для здобувачів освітнього ступеня «бакалавр»

за освітньою програмою

«СОЦІАЛЬНА ПОСЛУГИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ» ,

спеціальності І10 «Соціальна робота та консультування»

усіх форм навчання

(Електронне видання)

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри практичної психології

та соціальної роботи

Протокол № 8 від 12 березня 2026р

м. Київ 2026

УДК 364.044.4 (075.8)

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи з дисципліни «Соціальна робота з різними групами клієнтів» для здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» за освітньою програмою **«СОЦІАЛЬНА ПОСЛУГИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ»**, спеціальності І10 «Соціальна робота та консультування» усіх форм навчання (Електронне видання) / Уклад. старший викладач Бровендер О.О. – Київ: вид-во СНУ ім. В. Даля. 2026. 44 с.

У виданні містяться рекомендації щодо виконання практичних робіт та самостійної роботи з дисципліни «Соціальна робота з різними групами клієнтів». Наведено завдання до виконання практичних робіт та самостійного вивчення дисципліни, вимоги щодо їх виконання, тематику рефератів та контрольних робіт, тематика для самостійної роботи, список рекомендованої літератури та інформаційних джерел.

Для здобувачів вищої освіти за освітньою програмою «СОЦІАЛЬНА ПОСЛУГИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ», спеціальності І10 «Соціальна робота та консультування» усіх форм навчання.

Укладач:

ст.викл. Бровендер О.О.

Відповідальний за випуск:

Рецензент:

доктор психологічних наук, професор,
чл.-кор. НАПН України,
директор Українського НМЦ
практичної психології і соціальної
роботи НАПН України
В. Г. Панок

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	10
2. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ	11
3. ТЕМАТИКА РЕФЕРАТИВНИХ ТА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ	31
4. ТЕМАТИКА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	36
5. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ	37
6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	42

ВСТУП

Мета вивчення дисципліни полягає у засвоєнні студентами знань щодо особливостей соціальної роботи з різними категоріями та групами клієнтів в умовах розвитку демократичних засад суспільства, зокрема з урахуванням принципу рівності прав та свобод представників різних соціальних груп суспільства; сприяння формуванню умінь та навичок щодо організації цілеспрямованого та раціонального втручання в процес розв'язання проблем різних категорій та груп клієнтів та задоволення їх потреб

Завдання дисципліни є засвоєння студентом навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять, без участі викладача; переорієнтація із лекційно-інформативної на індивідуально-диференційовану, особистісно-орієнтовану форму та на організацію самоосвіти студента; поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти отримують у процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці.

Компетенції, що формуються після опанування дисципліни **Результати навчання** (відповідно до Освітньо-професійної програми «СОЦІАЛЬНІ ПОСЛУГИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ», спеціальності І10 «Соціальна робота та консультування» (бакалаврський рівень вищої освіти)).

Змістом компетенцій вивчення дисципліни є отримання студентами теоретичних знань та практичних навичок, необхідних для розуміння використовувати соціально-психологічні теорії і поняття для аналізу групової динаміки.

ЗК1.Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК2.Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технології, використовувати різні види

та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК3.Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 4.Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 5.Здатність планувати та управляти часом.

ЗК 6.Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 7.Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 8.Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 9.Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 10.Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 11.Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 12.Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 13.Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

ЗК 14.Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

ЗК 15. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

СК1. Знання і розуміння сутності, значення і видів соціальної роботи та основних її параметрів (психологічного, соціально-педагогічного, юридичного, економічного, медичного).

СК2.Здатність прогнозувати перебіг різних соціальних процесів.

СК 3.Знання і розуміння нормативно-правової бази стосовно соціальної роботи та соціального забезпечення.

СК 4.Здатність до аналізу соціально-психологічних явищ, процесів становлення, розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи та громади.

СК 5.Здатність до виявлення, соціального інспектування і оцінки потреб вразливих категорій громадян, у тому числі, які опинилися в складних життєвих обставинах.

СК 6.Знання і розуміння організації та функціонування системи соціального захисту і соціальних служб.

СК 7.Здатність до співпраці у міжнародному середовищі на розпізнавання міжкультурних проблем у професійній практиці.

СК 8. Здатність застосовувати сучасні експериментальні методи роботи з соціальними об'єктами в польових і лабораторних умовах.

СК 9.Здатність оцінювати соціальні проблеми, потреби, особливості та ресурси клієнтів.

СК 10.Здатність розробляти шляхи подолання соціальних проблем і знаходити ефективні методи їх вирішення.

СК 11.Здатність до надання допомоги та підтримки клієнтам із врахуванням їх індивідуальних потреб, вікових відмінностей, гендерних, етнічних та інших особливостей.

СК 12.Здатність ініціювати соціальні зміни, спрямовані на піднесення соціального добробуту.

СК 13.Здатність до розробки і реалізації соціальних проєктів і програм.

СК 14. Здатність до застосування методів менеджменту для організації власної професійної діяльності та управління діяльністю соціальних робітників і волонтерів, іншого персоналу.

СК 15. Здатність взаємодіяти з клієнтами, представниками різних професійних груп та громад.

СК 16. Здатність дотримуватися етичних принципів та стандартів соціальної роботи.

СК 17. Здатність виявляти і залучати ресурси організацій-партнерів з соціальної роботи для виконання завдань професійної діяльності.

СК 18. Здатність до генерування нових ідей та креативності у професійній сфері.

СК 19. Здатність оцінювати результати та якість професійної діяльності у сфері соціальної роботи.

СК 20. Здатність до сприяння підвищенню добробуту і соціального захисту осіб, здійснення соціальної допомоги та надання підтримки тим, хто перебуває у складних життєвих обставинах.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності, визначенні закладом вищої

освіти:

СК 21. Здатність попереджати і долати проблеми різних категорій отримувачів соціальних послуг з урахуванням їх потреб.

СК 22. Здатність проводити інформаційно-роз'яснювальну роботу в межах соціальної роботи у громаді, в тому числі щодо надання соціальних послуг.

СК 23. Здатність розуміти сутність, значення напрямів, форм, методів та технології соціальної роботи з різними категоріями клієнтів в соціальних службах, установах та організаціях.

ПРН1. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування професійних і встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між соціальними подіями та явищами.

ПРН2. Вільно спілкуватися усно і письмово державною та іноземною мовами з професійних питань.

ПРН3. Ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання у сфері соціальної роботи, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід.

ПРН4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу соціальної проблеми.

ПРН5. Теоретично аргументувати шляхи подолання проблем та складних життєвих обставин, обирати ефективні методи їх вирішення, передбачати наслідки.

ПРН6. Розробляти перспективні та поточні плани, програми проведення заходів, оперативно приймати ефективні рішення у складних ситуаціях.

ПРН7. Використовувати спеціалізоване програмне забезпечення у ході розв'язання професійних завдань.

ПРН8. Критично аналізувати й оцінювати чинну соціальну політику країни, соціально-політичні процеси на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях.

ПРН9. Використовувати відповідні наукові дослідження та застосовувати дослідницькі професійні навички у ході надання соціальної допомоги.

ПРН10. Аналізувати соціально-психологічні процеси в малих та великих групах.

ПРН11. Використовувати методи профілактики для запобігання можливих відхилень у психічному розвитку, порушень поведінки, міжособистісних стосунків, для розв'язання конфліктів, попередження соціальних ризиків та складних життєвих обставин.

ПРН12. Визначати зміст співпраці з організаціями-партнерами з соціальної роботи для виконання завдань професійної діяльності.

ПРН13. Використовувати методи соціальної діагностики у процесі оцінювання проблем, потреб, специфічних особливостей та ресурсів клієнтів.

ПРН14. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна соціальна допомога.

ПРН15. Приймати практичні рішення для покращення соціального добробуту та підвищення соціальної безпеки.

ПРН16. Застосовувати методи менеджменту для організації власної професійної діяльності та управління діяльністю соціальних робітників і волонтерів, іншого персоналу.

ПРН17. Встановлювати та підтримувати взаємини з клієнтами на підґрунті взаємної довіри та відповідно до етичних принципів і стандартів соціальної роботи, надавати їм психологічну підтримку й наснажувати клієнтів.

ПРН18. Налагоджувати співпрацю з представникам різних професійних груп та громад; використовувати стратегії індивідуального та колективного представництва інтересів клієнтів.

ПРН19. Виявляти сильні сторони та залучати особистісні ресурси клієнтів, ресурси соціальної групи і громади для розв'язання їх проблем, виходу із складних життєвих обставин.

ПРН 20. Виявляти етичні дилеми та суперечності у професійній діяльності та застосовувати засоби супервізії для їх розв'язання, в тому числі на етапі раннього втручання.

ПРН 21. Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень.

ПРН 22. Демонструвати вміння креативно вирішувати проблеми та приймати

інноваційні рішення, мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей.

ПРН 23. Конструювати процес та результат соціальної роботи в межах поставлених завдань, використовувати кількісні та якісні показники, коригувати план роботи відповідно до результатів оцінки.

Програмні результати навчання, визначені закладом вищої освіти:

ПРН 24. Застосовувати базові знання для надання соціальних послуг та впровадження соціальних технологій для різних категорій клієнтів в соціальних службах, установах та організаціях з урахуванням гендерного підходу.

ПРН 25. Демонструвати уміння попередження і подолання проблем різних категорій отримувачів соціальних послуг з урахуванням їх потреб.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

Знати: причини, які зумовлюють процеси виключення з суспільства певних груп людей; сучасні теорії щодо проблем виключення; психологічні та соціально-педагогічні особливості окремих груп клієнтів, їх потреби та проблеми; –нормативно-правове забезпечення соціальної роботи з різними категоріями та групами клієнтів; особливості організації соціальної роботи з конкретними категоріями та групами клієнтів в Україні; форми та методи профілактично-корекційної, лікувальнооздоровчої та реабілітаційної роботи із різними категоріями та групами клієнтів.

Вміти: використовувати набуті знання щодо специфіки потреб та проблем представників різних категорій та груп клієнтів у практичній соціальній роботі; розуміти проблеми різних груп клієнтів, які зумовлені їх виключенням з суспільства та перетворювати їх на низку конкретних практичних завдань; уміти застосовувати правові норми соціального захисту клієнтів – представників окремих категорій та груп; уміти здійснювати аналіз стану організації соціальної роботи з конкретними категоріями та групами клієнтів в Україні та визначати шляхи її покращення; добирати ефективні форми, методи та прийоми втручання в роботі з різними категоріями клієнтів, спираючись на ресурси клієнтів та соціальних служб; володіти різноманітними формами

індивідуальної, групової та масової роботи з клієнтами; –застосовувати технології соціальної роботи для ефективного розв’язання проблем клієнтів – представників різних категорій та груп; –використовувати системний підхід до аналізу та планування соціальної роботи з конкретними категоріями та групами клієнтів.

1. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Становлення соціальної роботи з різними групами клієнтів

Тема 2. Особливості роботи з різними групами клієнтів

Тема 3. Соціальна робота з допризовною молоддю,
військовослужбовцями та членами їхніх сімей

Тема 4. Соціальна робота з малозабезпеченими групами населення

Тема 5. Соціальна допомога та підтримка осіб з обмеженими
можливостями

Тема 6. Соціальна робота з людьми похилого віку

Тема 7. Соціальна робота з особами з алкогольною та наркотичною залежністю

Тема 8. Особливості соціальної роботи з ВІЛ-інфікованими та
хворими на СНІД

Тема 9. Організація соціальної роботи з людьми без визначеного місця
проживання

Тема 10. Соціальна робота з групами клієнтів, які зазнали насилля в сім’ї

Тема 11. Організація соціальної роботи з жертвами «торгівлі
людьми»

Тема 12. Соціальна робота з безробітними людьми

Тема 13. Організація соціального супроводу особам, що повернулися з місць
позбавлення волі

Тема 14. Соціальна робота з особами, які перебувають на довготривалому
лікуванні, зокрема з невиліковно хворими

Тема 15 Соціальна робота з обдарованою особистістю

Тема 16 Соціальна робота з сім'єю.

Тема 17. Специфіка соціальної роботи з представниками проблемних груп (груп ризику)

Тема 18 Соціальна робота з клієнтами різного віку

2.ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ

Практичне завдання 1

Тема: Становлення соціальної роботи з різними групами клієнтів

План

Соціально-демографічні проблеми суспільства.

Історичні аспекти становлення соціальної роботи з різними групами клієнтів.

Характеристика категорій клієнтів соціальної роботи.

Орієнтація на потреби клієнта та його ресурси як провідний принцип соціально-педагогічної діяльності.

Завдання:

Розкрити наступні питання

У чому полягає демографічна проблема сучасності?

Назвіть найважливіші проблеми народонаселення.

У чому суть і зміст поняття соціально-демографічної структури?

Розкрийте сутність поняття «клієнт».

Хто є потенційними клієнтами соціальної роботи в Україні?

Хто є потенційними клієнтами соціальної роботи в західних країнах?

Проаналізуйте різні підходи до розуміння особистості клієнта.

Визначте найбільш типові характеристики клієнтів різних соціальних служб в Україні.

Розкрийте сутність поняття «потреба».

Охарактеризуйте групи потреб.

Практичне завдання 2

Тема: Особливості роботи з різними групами клієнтів

План:

Спеціальні групи клієнтів як соціальна проблема.

Види соціально небезпечних явищ: злочинність, алкоголізм, наркоманія, ВІЛ/СНІД.

Запобігання стигматизації спеціальних груп клієнтів.

Завдання:

Розкрийте сутність поняття «спеціальні групи клієнтів соціальної служби».

Яких клієнтів відносять до спеціальних груп клієнтів?

Дайте визначення поняттю «злочинність».

Назвіть види злочинності.

Окресліть основні критерії злочинності.

Дайте визначення поняттю «алкоголізм».

Охарактеризуйте фази алкоголізму.

Дайте визначення поняттю «наркоманія».

Назвіть причини наркоманії.

Назвіть шляхи передачі ВІЛ-інфекції.

Охарактеризуйте стадії ВІЛ-інфекції.

Розкрийте суть і зміст поняття «стигма».

Назвіть причини виникнення стигми.

Що є наслідками стигми та дискримінації

Практичне завдання 3

Тема 3. Соціальна робота з допризовною молоддю, військовослужбовцями та членами їхніх сімей

План

Соціальна зумовленість роботи з допризовною та призовною молоддю.

Організація практичної соціальної роботи з військовозобов'язаними.

Основні проблеми військових та їхніх сімей.

Технології соціальної роботи з військовослужбовцями (методи та засоби).

Завдання:

Проаналізуйте соціальну зумовленість роботи з допризовною та призовною молоддю.

Охарактеризуйте діяльність консультативних пунктів при військових комісаріатах.

У чому полягають завдання соціальної роботи спеціалістів ЦСССДМ в консультативних пунктах при військоматах?

За якими напрямками здійснюється соціальна робота консультативних пунктів при військових частинах?

Проаналізуйте основні проблеми військових та їхніх сімей.

Назвіть методи вивчення особистості військовослужбовця соціальним працівником.

Практичне завдання 4

Тема 4. Соціальна робота з малозабезпеченими групами населення

План:

Показники матеріальної забезпеченості населення.

Соціальний захист малозабезпеченого населення.

3 Побутове обслуговування малозабезпечених громадян як складова соціального обслуговування.

Завдання:

Що є характеристикою матеріального становища населення?

За чим оцінюються доходи населення?

Що відноситься до середніх показників матеріального добробуту населення?

Що є відносними показниками життєвого рівня населення?

Розкрийте суть поняття «прожитковий мінімум».

Проаналізуйте прожитковий мінімум на одну особу в розрахунку на місяць

Розкрийте суть поняття «малозабезпечена сім'я».

Хто включається до складу сім'ї при визначенні права на допомогу ?

Назва установи, яка призначає і виплачує соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям.

Які документи необхідні для отримання матеріальної допомоги?

На який термін виплачується матеріальна допомога?

В яких випадках допомога не призначається?

Розкрийте суть поняття «розмір допомоги».

Практичне завдання 5

Тема 5: Соціальна допомога та підтримка осіб з обмеженими можливостями

План

Поняття «інвалідність» та його види.

Соціальні заклади й стаціонарні установи по роботі з інвалідами.

Напрямки роботи з людьми, які мають фізичні чи психологічні вади.

Реалізація соціальних заходів на різноманітних рівнях.

Завдання:

Розкрийте суть понять «інвалід», «інвалідність».

Назвіть види відхилень у здоров'ї.

Які класифікаційні ознаки лежать в основі типології інвалідності?

В яких закладах здійснюється соціальне обслуговування громадян похилого віку та інвалідів?

Які заклади належать до стаціонарних установ соціального обслуговування громадян похилого віку та інвалідів?

Як класифікують стаціонарні установи соціального обслуговування громадян похилого віку та інвалідів?

Окресліть напрямки роботи з людьми, які мають фізичні чи психологічні вади.

У чому полягає зміст діяльності Міністерства праці і соціальної політики у сфері надання соціальних послуг?

Якими установами соціального захисту здійснюється соціальне обслуговування громадян похилого віку та інвалідів

Практичне завдання 6

Тема Соціальна робота з людьми похилого віку

План:

Старість і старіння як соціальні феномени.

Сутність принципів щодо людей похилого віку (ООН, 1991).

Особливості роботи будинків-інтернатів для людей похилого віку.

Територіальні центри обслуговування пенсіонерів та самотніх непрацездатних громадян і відділення соціальної допомоги вдома.

Організація надання соціальних послуг людям похилого віку у соціальних службах: міжнародний досвід.

Завдання:

Розкрийте суть поняття «старість», «старіння».

Назвіть періоди геронтогенезу.

Проаналізуйте принципи щодо людей похилого віку.

Дайте визначення поняттю «будинки-інтернати системи соціального захисту».

Виокреміть особливості роботи будинків-інтернатів для людей похилого віку.

Який заклад соціального обслуговування надає послуги громадянам похилого віку та самотнім непрацездатним громадянам?

Які відділення у своїй структурі має територіальний центр?

За якими напрямками роботи працює територіальний центр?

Як здійснюється надання соціальних послуг людям похилого віку у соціальних службах Франції?

1 Проаналізуйте організацію надання соціальних послуг людям похилого віку у США.

Які соціальні послуги пропонуються особам похилого віку у Чеській Республіці?

1 Проаналізуйте організацію надання соціальних послуг людям

похилого віку у Великій Британії.

Практичне завдання 7

Тема: Соціальна робота з особами з алкогольною та наркотичною залежністю

План:

Підходи до роботи з алкоголіками. а) короткострокові підходи у лікуванні. б) довгострокові програми.

Християнські реабілітаційні центри для осіб з алкогольною залежністю.

Групи самопомоги, клубна форма реабілітації у громадських організаціях.

Специфіка формування наркотичної хвороби: поняття про психологічну і фізичну залежність.

Лікування наркотичної залежності.

Етапи реабілітації наркозалежних.

Центри та програми реабілітації наркозалежних.

Завдання:

Розкрийте суть поняття «алкоголізм», «наркоманія».

Які існують підходи до роботи з алкоголіками?

Проаналізуйте короткострокові підходи у лікуванні алкоголізму.

Проаналізуйте довгострокові програми лікування алкоголізму.

На яких принципах ґрунтується Міннесотська модель реабілітації алкозалежних?

Назвіть методи реабілітації алкозалежних.

В якому році у США з'явилася Спільнота Анонімних Алкоголіків?

Проаналізуйте діяльність Товариства Анонімних Алкоголіків.

Коли вперше в Україні започаткувало свою діяльність Товариство Анонімних Алкоголіків?

Охарактеризуйте психологічну і фізичну залежність від наркотиків.

Розкрийте етапи лікування наркотичної залежності.

Проаналізуйте етапи реабілітації наркозалежних.

Практичне завдання 8

Тема: Особливості соціальної роботи з ВІЛ-інфікованими та хворими на СНІД

План:

ВІЛ/СНІД як соціальна проблема.

Системи лікування і підтримки уражених груп.

Соціальна робота з вагітними-ВІЛ-інфікованими: умови народження здорової дитини.

Закордонний досвід щодо запобігання ВІЛ/СНІДу.

Завдання:

Проаналізуйте ВІЛ/СНІД як соціальну проблему.

Коли вперше офіційно СНІД кваліфікували як хворобу?

Назвіть шляхи передачі ВІЛ-інфекції.

Проаналізуйте нормативно-правове забезпечення профілактики ВІЛ-інфекції, допомоги та лікування ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД.

Проаналізуйте систему лікування і підтримки уражених груп.

Назвіть етапи діагностики ВІЛу.

Проаналізуйте соціальну роботу з вагітними-ВІЛ-інфікованими.

Назвіть умови народження здорової дитини ВІЛ-інфікованою матір'ю.

Охарактеризуйте закордонний досвід щодо запобігання ВІЛ/СНІДу.

Практичне завдання 9

Тема: Організація соціальної роботи з людьми без визначеного місця проживання

План:

Категорія громадян, які відносяться до осіб без визначеного місця проживання.

Специфіка роботи з людьми без постійного місця проживання.

Заклади соціального захисту для бездомних осіб і безпритульних дітей.

Завдання:

Розкрийте суть поняття «людина без визначеного місця проживання».

Які категорії громадян відносяться до осіб без визначеного місця проживання?

Охарактеризуйте соціальний портрет осіб без визначеного місця проживання.

Назвіть причини бездомності.

На які підгрупи поділяють бездомних осіб?

Окресліть основні обов'язки соціального працівника в роботі з даною категорією.

У чому полягає специфіка роботи з людьми без постійного місця проживання.

Назвіть заклади соціального захисту для бездомних осіб.

Чим регулюється діяльність центру реінтеграції бездомних осіб?

Назвіть заклади соціального захисту для безпритульних дітей.

Проаналізуйте сучасні наукові погляди на деякі проблеми осіб без визначеного місця проживання

Практичне завдання 10

Тема: Соціальна робота з групами клієнтів, які зазнали насилля в сім'ї

План:

Насильство в сім'ї як соціальна проблема.

Загальні підходи і принципи соціальної роботи із клієнтами, які зазнали насильства в сім'ї

Профілактика насилля та теорії подолання наслідків насилля.

Організація надання послуг клієнтам, які зазнали насильства в сім'ї.

Діяльність соціальних служб у роботі з клієнтами, які зазнали насилля в сім'ї

Завдання:

Розкрийте суть поняття «насильства в сім'ї» як соціальної проблеми.

Назвіть види сімейного насильства.

Проаналізуйте основні підходи і принципи соціальної роботи із клієнтами, які зазнали насильства в сім'ї.

Які існують засоби запобігання насильства над дітьми?

Охарактеризуйте форми й методи роботи з жінками, які зазнали насильства.

Перелічіть соціальні послуги, які надаються клієнтам, що зазнали насильства в сім'ї.

Проаналізуйте діяльність соціальних служб у роботі з клієнтами, які зазнали насильства в сім'ї.

Практичне завдання 11

Тема: Організація соціальної роботи з жертвами «торгівлі людьми»

План:

Феномен торгівлі людьми як соціальна проблема у світі й Україні.

Різновиди та наслідки торгівлі людьми.

Запобігання торгівлі людьми як головний елемент протидії цьому явищу.

Мережа організацій допомоги потерпілим від торгівлі людьми

Завдання:

Розкрийте феномен торгівлі людьми як соціальної проблеми у світі та Україні.

Назвіть різновиди торгівлі людьми.

Обґрунтуйте наслідки торгівлі людьми.

Які три взаємопов'язані складові має злочин торгівлі людьми?

На основі яких підходів здійснюється соціальна профілактика?

Назвіть форми і методи соціальної профілактики торгівлі людьми.

Обґрунтуйте складові профілактики торгівлі людьми як головного елемента протидії цьому явищу.

Яка структура мережі організацій допомоги потерпілим від торгівлі людьми?

Практичне завдання 12

Тема: Соціальна робота з безробітними людьми

План:

Безробіття як соціальне явище.

Загальні підходи та принципи роботи з безробітними людьми.

Методи і технології соціальної роботи з безробітними людьми.

Організація надання допомоги безробітним людям.

Приклади діяльності соціальних служб з безробітними людьми

Завдання:

Розрийте зміст поняття «безробіття».

Які різновиди безробіття Вам відомі?

У чому полягає правовий статус безробітного в Україні?

Які емоційні стани переживає людина, яка втратила роботу?

Як Ви розумієте адаптивну життєву активність безробітного?

У чому полягає суть соціальної роботи з безробітними людьми?

Порівняйте напрямки та форми роботи центрів зайнятості та державної соціальної служби для дітей, сімей та молоді

Практичне завдання 13

Тема: Організація соціального супроводу особам, що повернулися з місць позбавлення волі

План:

Суть і зміст поняття «ресоціалізація».

Роль соціальних служб у ресоціалізації.

Соціальний супровід осіб, які повертаються з місць позбавлення волі.

Види соціальної допомоги особам, звільненим з місць позбавлення волі.

Завдання:

Розкрийте суть поняття «ресоціалізація».

У чому полягає складність ресоціалізації?

Що відноситься до основних засобів виправлення та ресоціалізації засуджених?

Проаналізуйте структуру ресоціалізації.

Охарактеризуйте роль соціальних служб у ресоціалізації.

Як називається закон, в якому визначені умови і порядок надання всебічної допомоги особам, звільненим із місць позбавлення волі?

Проаналізуйте діяльність патронажної служби з особами, звільненими з місць позбавлення волі.

Розкрийте суть поняття «попенітенціарний соціальний супровід».

Розкрийте види соціальної допомоги особам, звільненим з місць позбавлення волі.

Практичне завдання 14

Тема: Соціальна робота з особами, які перебувають на довготривалому лікуванні, зокрема з невиліковно хворими

План:

Сутність хоспісу, хоспісної та паліативної допомоги.

Становлення та розвиток паліативної допомоги в Україні.

Нормативно-правове забезпечення паліативно-хоспісної допомоги.

Принципи надання паліативної та хоспісної допомоги.

.

Завдання:

Розкрийте суть поняття «хоспіс», «хоспісна та паліативна допомога».

В якому році в Україні почала розвиватися паліативна допомога?

У яких містах були відкриті перші українські хоспіси?

В якому році створено Асоціацію малоінвазивної та паліативної терапії?

В якому році створено Інститут паліативної та хоспісної медицини як головний науково-дослідний та організаційно-методичний заклад МОЗ України з надання паліативної допомоги?

В якому році створено Всеукраїнську громадську організацію «Українська ліга сприяння розвитку паліативної та хоспісної допомоги»?

Проаналізуйте нормативно-правове забезпечення паліативно-хоспісної допомоги.

Охарактеризуйте принципи надання паліативної та хоспісної допомоги.

Проаналізуйте організацію надання паліативної допомоги.

Практичне завдання 15

Тема: Соціальна робота з обдарованою особистістю

План:

Стратегічні державні документи, що регламентують роботу з обдарованими

дітьми.

Сутність понять «обдарованість», «обдаровані діти»..

Завдання:

Які стратегічні державні документи регламентують роботу з обдарованими дітьми?

Розкрийте сутність понять «обдарованість», «обдаровані діти».

Охарактеризуйте моделі обдарованості.

Які види та ознаки обдарованості?

Охарактеризуйте соціально-психологічні проблеми обдарованих дітей.

Які структурні компоненти моделі «Обдарованості»?

Які принципи лежать в основі виявлення обдарованих особистостей?

Розкрийте категорії та сфери обдарованості учнів.

Назвіть характерні особливості обдарованих дітей.

Обґрунтуйте дидактичні принципи навчання і виховання обдарованих дітей.

Які Ви знаєте методи дослідження інтелекту та креативності?

Охарактеризуйте структурно-функціональні етапи розвитку творчої особистості.

Розкрийте сутність роботи з батьками обдарованих дітей.

Які особливості роботи з обдарованими дітьми?

Розкрийте форми і методи роботи з обдарованими дітьми.

Яка педагогічна підтримка надається обдарованій студентській молоді?

Обґрунтуйте форми і методи роботи з обдарованими студентами.

Охарактеризуйте технології соціальної роботи з обдарованими дітьми

Практичне завдання 16

Тема: Соціальна робота з сім'єю

План:

Поняття та суть соціальної роботи з сім'єю

Типологія сімей, які потребують соціального супроводу

Методи та форми соціальної роботи з сім'єю

Роль соціального працівника у взаємодії з сім'єю

Завдання

Наведіть приклади визначень сім'ї, що характеризують її як соціальний інститут, малу групу і систему стосунків.

Чим, на Ваш погляд, викликана велика кількість визначень поняття "сім'я" в теорії соціальної роботи?

За допомогою таблиці 1 ("Структура стосунків у сім'ї") схарактеризуйте розуміння сім'ї як системи сімейних стосунків.

Дайте визначення сім'ї та її характеристики на основі системного підходу.

Охарактеризуйте взаємозв'язок практики соціальної роботи із сім'єю і проблеми типології сім'ї.

Спираючись на свій життєвий досвід, наведіть приклади тих типів сім'ї, з якими Ви зустрічалися.

Використовуючи досвід навчально-фахової діяльності (систему практик), висловіть своє ставлення, аргументуючи його, до використання численних класифікацій у конкретній практиці соціальної роботи.

Покажіть, як в умовах Вашої фахової діяльності Ви використовуєте різноманітні підходи до розуміння сім'ї і її типології.

Висловіть своє ставлення до спроб вирішення проблеми типологізації сім'ї з позицій "загальних підходів". Проаналізуйте (за Вашим вибором, з урахуванням принципу конфіденційності) конкретну сім'ю в парадигмах загального підходу.

Доведіть твердження про те, що соціальна робота із сім'єю сприяє стабілізації сімейного життя.

Які класи завдань вирішує соціальний працівник у сім'ї? Схарактеризуйте їх.

Схарактеризуйте сутність чинника активності сім'ї як клієнта соціальної роботи. Наведіть відповідні приклади.

Охарактеризуйте сутність чинника "соціальна ситуація" в роботі із сім'єю. Наведіть відповідні приклади.

Яким чином два взаємозалежних і взаємодоповнюючих соціальних процеси - адаптація і трансформація - відображаються в соціальній роботі із сім'єю?

Як Ви розумієте і ставитеся до феномена "соціальний мінімум" стосовно до роботи із сім'єю?

Наведіть приклади реальної дії загальних і специфічних принципів соціальної роботи із сім'єю.

Ґрунтуючись на власному особистісному або фаховому досвіді, наведіть приклад конкретної технології соціальної роботи із сім'єю.

У чому полягає цільовий, змістовний і технологічний; (методичний) компоненти розвитку нових підходів в Україні до практики соціальної роботи із сім'єю?

Обґрунтуйте з теоретичної і практичної точок зору твердження про те, що соціальна робота із сім'єю є найбільш великим полем діяльності спеціалістів соціальної роботи.

Розробіть конкретну програму соціальної роботи із сім'єю певного типу.

Практичне завдання 17

Тема 17. Специфіка соціальної роботи з представниками проблемних груп (груп ризику)

План

"Проблемна" ситуація в соціальній роботі

Характеристика проблемних груп

Робота з особами "бомж".

Робота з мігрантами

Завдання;

Схарактеризуйте сутність поняття "проблемна ситуація" соціальної роботи.

Схарактеризуйте сутність проблемно-орієнтованого підходу до соціальної роботи.

Якими адекватними поняттями може бути подана проблемна ситуація" в практиці соціальної роботи?

У чому, на Ваш погляд, полягають завдання подолання "проблемного поля" соціальної роботи в Україні ?

Наведіть приклади категорій людей, які можна віднести до групи ризику(проблемної групи).

Виділіть серед усіх груп осіб ризику найбільш) проблемні.

Дайте стислу характеристику явища девіації й осіб девіантної поведінки.

Дайте стислу характеристику явища девіації й жертву депривації.

Схарактеризуйте особистість маргінального типу.

У чому причини антисоціальних проявів особистості?

Схарактеризуйте проблеми соціальної роботи діяльності соціального працівника в галузі явині алкоголізму і наркотизму.

Дайте стислу характеристику категорії громадян-осіб "бомж" і особливостей роботи з ними.

Дайте стислу характеристику груп-осіб з обмежени: можливостями і розкрийте особливості роботи з ними.

Схарактеризуйте специфіку соціальної роботи з військовими і їхніми сім'ями.

Чому жінки належать до категорії, що першочергово потребує соціальної допомоги?

Які характерологічні особливості категорії "інвалідність"? Специфіка соціальної роботи з ними.

У чому полягає характеристика міграції як соціального процесу і яка специфіка соціальної роботи у сфері міграції

Виділіть і схарактеризуйте основні проблеми насильства.

Дайте характеристику феномена "жебрання". Які особливості роботи із зазначеною категорією людей?

Дайте характеристику феномена "самітність". Які особливості соціальної роботи із самотніми людьми?

Дайте стислу характеристику особливостей людей похилого віку і специфіку роботи з ними.

Дайте стислу характеристику особливостей соціальної роботи із сексуальними меншинами й особами, які займаються проституцією.

Схарактеризуйте специфіку соціальної роботи з особами суїцидальної поведінки.

Схарактеризуйте специфіку соціальної роботи з особами "емоційного згоряння".

Складіть карту-схему, що містить перелік клієнтів груп ризику з їхньою стислою характеристикою.

Складіть карту-схему "Проблемного поля" соціальної роботи в Україні з основних груп ризику(проблемних груп).

Спираючись на свій професійний досвід, розробіть модель конкретної технології діяльності соціального працівника стосовно певної проблемної групи.

Практичне завдання 18

Тема Соціальна робота з клієнтами різного віку

План

Вікова структура населення

Вікова типологія соціальної роботи

Завдання вікового розвитку

Завдання

Дайте сутнісну характеристику поняття "вікова структура населення". Чим викликана наявність, в теорії й практиці соціальної роботи множинності класифікацій віків? Наведіть приклади таких класифікацій з короткою їхньою характеристикою.

Коротко охарактеризуйте три групи соціально-вікових завдань: а) дитинства; б) молодості; в) зрілого віку; г) літнього і старечого віку.

У чому полягає особливості соціальної роботи з дітьми?

Дайте коротку характеристику організації соціальної роботи з дітьми на основі фактора "ризик".

Розробіть програму соціальної роботи з дитиною однієї із конкретних проблемних груп.

Розкрийте соціально-психологічні особливості дитячої девіації і криміногенності.

Розробіть типологію девіантно-кримінальної поведінки дитини.

Висловіть своє ставлення до явища "графіті" серед дітей у сучасному світі й обґрунтуйте його.

Коротко охарактеризуйте феномен дитячих "фобій" і його вплив на практику соціальної роботи з дітьми.

Зв'яжіть проблему віктимності в рамках девіантної поведінки й психології особистості дитини з проблемою соціальної роботи з ним.

Коротко охарактеризуйте процес педагогічної реабілітації в соціальній роботі з дітьми девіантно-кримінальної поведінки. Наведіть приклади конкретних технологій діяльності соціального працівника, орієнтованих на роботу з дітьми девіантно-кримінальної поведінки. Спираючись на індивідуально-професійний досвід, розробіть приклад конкретної технології соціальної роботи з дитиною девіантно-кримінальної поведінки.

Проаналізуйте систему соціально-педагогічної роботи з дітьми девіантно-кримінальної поведінки, що склалася в Україні.

Проаналізуйте ефективність соціальної роботи з молоддю в Україні, виходячи з власного життєвого й професійного досвіду на основі відповідних критеріїв, розроблених у теорії й практиці соціальної роботи.

Дайте коротку характеристику соціально-проблемного "молодіжного поля" і висловіть індивідуально-професійне ставлення до нього.

Охарактеризуйте основні напрямки соціального захисту молоді.

Охарактеризуйте основні принципи соціального захисту молоді.

Наведіть конкретні приклади соціальної роботи в Україні з молоддю.

На основі свого професійного досвіду складіть конкретну програму роботи з молоддю, що має креативну спрямованість.

Дайте коротку характеристику особливостей людей зрілого віку.

У чому полягає сутність соціально-психологічного базису соціальної роботи з людьми зрілого віку.

Розробіть зразкову програму самомоніторингу для осіб середнього віку.

Розробіть програму "самопосилення" для конкретної особи зрілого віку.

Розробіть на основі загальної технології індивідуальної соціальної роботи конкретну технологію індивідуальної соціальної допомоги конкретному клієнту з галузі визначеної групи ризику (проблемної групи).

Дайте коротку характеристику особливостей вікової структури населення "літнього віку" і соціальної роботи з нею.

Співвіднесіть основні проблеми соціальної психології (проблему соціальних впливів, проблему власного Я і т.ін.) із проблемами соціальної роботи з людьми зрілого і літнього віку.

У чому полягає теорія біосоціальної сутності старіння й старості? Виділіть у цій теорії "раціональне зерно" для практики соціальної діяльності із зазначеною категорією клієнтів.

У чому полягають основи теорії старіння населення з погляду соціально-демографічного процесу? Які умови основ соціальної роботи з літніми й старими людьми на базі зазначеної теорії?

Охарактеризуйте своєрідність медичних і соціально-психологічних проблем літнього і старечого віку й можливі моделі соціальної роботи в цей період. Проаналізуйте проблему адаптації до старості й проблему соціальної роботи в цьому напрямку.

У чому полягає проблема обов'язків соціальної роботи з літніми і старими людьми?

Використовуючи методологічну технологію в галузі соціальної роботи,

розробіть конкретну технологію роботи з визначеною групою клієнтів літнього і старечого віку.

ТЕСТИ

1. Основною метою соціальної роботи є:
 - Забезпечення медичної допомоги
 - **Покращення умов життя клієнта**
 - Організація культурного дозвілля
 - Збір статистики
2. До якої категорії клієнтів належать бездомні особи?
 - Сім'ї з дітьми
 - Люди з інвалідністю
 - **Особи, які опинилися в складних життєвих обставинах**
 - Пенсіонери
3. Який метод соціальної роботи передбачає тривалу індивідуальну допомогу клієнту?
 - Інтерв'ю
 - **Кейс-менеджмент**
 - Семінар
 - Конференція
4. Який документ підтверджує інвалідність клієнта?
 - Паспорт
 - Свідоцтво про народження
 - **Медичне заключення МСЕК**
 - Акт обстеження житлових умов
5. До дітей, що потребують особливої уваги соціального працівника, належать:
 - Всі учні
 - **Діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування**
 - Діти, які добре навчаються
 - Діти з повними сім'ями
6. Основною ознакою жорстокого поводження з дитиною є:
 - Недостатній догляд
 - **Фізичне або психічне насильство**
 - Відмова від іграшок
 - Зміна школи
7. Соціальна робота з людьми похилого віку спрямована на:
 - Сприяння працевлаштуванню
 - **Підтримку якості життя та соціальну інтеграцію**
 - Навчання в університетах
 - Розвиток спорту
8. Хто має право проводити соціальне обстеження сім'ї?
 - Сусід
 - **Соціальний працівник**
 - Поліція

- Медсестра
9. Соціальна адаптація — це:
- Медична процедура
 - **Процес пристосування до нових умов**
 - Навчання у виші
 - Відпочинок
10. Особами з інвалідністю вважаються ті, хто:
- Втратив документи
 - **Має фізичні або психічні порушення, що обмежують життєдіяльність**
 - Не працює
 - Старше 18 років
11. Що є першочерговим у роботі з ВІЛ-позитивними клієнтами?
- Призначення ліків
 - **Подолання стигми та дискримінації**
 - Видача продуктів
 - Реєстрація у ЦНАП
12. У роботі з залежними клієнтами важливо:
- Уникати спілкування
 - **Побудувати довірливі стосунки**
 - Примусово лікувати
 - Ігнорувати проблеми
13. До якої групи клієнтів належать постраждалі від домашнього насильства?
- Діти
 - **Особи, які опинилися в складних життєвих обставинах**
 - Бездомні
 - Літні люди
14. Яке завдання є основним у роботі з багатодітною родиною?
- Зменшення кількості дітей
 - **Підтримка соціального функціонування сім'ї**
 - Працевлаштування батька
 - Зміна місця проживання
15. Соціальні послуги — це:
- Освітні програми
 - **Дії або заходи, спрямовані на підтримку людини**
 - Грошова допомога
 - Культурні заходи
16. Який документ регулює соціальну роботу в Україні?
- Конституція США
 - **Закон України «Про соціальні послуги»**
 - Кодекс етики лікаря
 - Житловий кодекс
17. Соціальний супровід передбачає:
- Разову допомогу
 - **Комплексну і довготривалу підтримку клієнта**
 - Лише юридичну допомогу

- Медичне обслуговування
18. Соціальна інтеграція — це:
- Вивчення мов
 - **Залучення людини до активної участі в житті суспільства**
 - Подорожі
 - Еміграція
19. У роботі з безробітними соціальний працівник:
- Дає гроші
 - **Сприяє пошуку роботи і самореалізації**
 - Не бере участі
 - Направляє до лікарні
20. Соціальна профілактика — це:
- Медичне щеплення
 - **Попередження соціальних проблем**
 - Ремонт житла
 - Видача довідок
21. Хто здійснює опіку над дітьми?
- Сусіди
 - **Опікун, визначений органом опіки і піклування**
 - Поліція
 - Вчитель
22. Який тип інвалідності потребує безбар'єрного середовища?
- Тимчасова втрата зору
 - **Порушення опорно-рухового апарату**
 - Алергія
 - Інфекційне захворювання
23. У роботі з ромськими громадами важливо:
- Уникати контактів
 - **Проявляти культурну чутливість**
 - Ігнорувати традиції
 - Застосовувати насильство
24. Соціальні працівники повинні:
- Бути суворими
 - **Дотримуватися етичного кодексу**
 - Працювати без відпочинку
 - Мати медичну освіту
25. Який принцип є ключовим у соціальній роботі?
- Секретність
 - **Індивідуальний підхід**
 - Суворі ієрархія
 - Каральна функція
26. Групова робота з клієнтами дозволяє:
- Замінити індивідуальну
 - **Підтримати один одного в схожій ситуації**
 - Припинити контакти

- Не проводити облік

27.Що таке ресоціалізація?

- **Повернення до нормального соціального життя**
- Переїзд
- Навчання у ВНЗ
- Лікування зубів

28.У роботі з мігрантами важливо:

- Заборонити роботу
- **Допомагати адаптуватися в новому середовищі**
- Ігнорувати проблеми
- Примусово повернути

29.Соціальний аудит — це:

- **Оцінка якості соціальних послуг**
- Фінансова перевірка
- Перевірка поліції
- Медичне обстеження

30.З ким соціальний працівник співпрацює під час міжвідомчої взаємодії?

- Тільки з клієнтом
- **З установами освіти, охорони здоров'я, поліцією тощо**
- Лише з благодійними фондами
- Ні з ким

3.ВИМОГИ ЩОДО НАПИСАННЯ РЕФЕРАТИВНИХ РОБІТ

Реферат (від лат. *refereo* – доповідати, повідомляти) – короткий виклад наукової проблеми, результатів наукового дослідження, що містяться в одному або декількох творах ідей тощо.

Реферат (контрольна робота) є науковою роботою, оскільки містить у собі елементи наукового дослідження. У зв'язку з цим до нього повинні пред'являтися вимоги з оформлення, як до наукової роботи.

Загальні вимоги до оформлення рефератів.

Загальний обсяг роботи – 15-25 сторінок друкованого тексту (з урахуванням титульного аркуша, змісту та списку літератури) на папері формату А4, на одній стороні аркуша. Роботу друкують на комп'ютері з одного боку аркуша білого паперу формату А4 (210х297 мм) з полуторним міжрядковим інтервалом.

Текст реферату необхідно друкувати, залишаючи поля: вгорі, внизу –20

мм, з лівого боку – 20 мм, з правого боку – 20 мм. Абзац – 1,25.

Шрифт – Times New Roman, кегль – 14. Шрифт друку повинен бути чітким, чорного кольору, середньої жирності.

Нумерація сторінок ставиться у верхньому правому кутку. На титульному листі нумерація не ставиться, але враховується в загальній нумерації.

Метою реферативної роботи є набуття навичок роботи з літературою, узагальнення літературних джерел і практичного матеріалу за темою, здатності грамотно викладати питання теми, робити висновки.

Реферат (контрольна робота) повинен містити:

- титульний аркуш
- зміст
- введення
- основну частину (розділи, частини)
- висновок

Титульний аркуш оформляється за зразком.

У тексті повинні композиційно виділятися структурні частини роботи, що відображають суть дослідження: вступ, основна частина і висновок, а також заголовки і підзаголовки.

На початку реферату повинен бути зміст, у якому вказуються номери сторінок за окремими розділами. У вступі слід відобразити місце розглянутого питання в науковій проблематиці, його теоретичне і прикладне значення. (Обґрунтувати вибір даної теми, коротко розповісти про те, чому саме вона зацікавила автора), які вчені працювали над цією проблемою, які їх погляди на неї. Основна частина повинна викладатися згідно з планом, чіткою послідовно, бажано своїми словами. У тексті повинні бути посилання на використану літературу. При дослівному відтворенні матеріалу кожна цитата повинна мати посилання на відповідну позицію у списку використаної літератури із зазначенням номерів сторінок, наприклад [12, с. 56]. Після кожного розглянутого питання плану короткий висновок.

ВСТУП. Ця коротка глава повинна містити кілька вступних абзаців, які безпосередньо вводять в тему реферату.

РОЗДІЛ 1. Основна наукова частина реферату. Тут в логічній послідовності викладається матеріал за темою реферату. Цю главу доцільно розбити на підпункти - 2.1., 2.2. (із зазначенням у змісті відповідних сторінок).

Усі виноски і підрядкові примітки розташовуються на тій же сторінці, до якої вони належать.

Оформлення цитат. Для підтвердження власних аргументів посиланням на авторитетне джерело або для критичного аналізу того чи іншого друкованого твору слід наводити цитати. Науковий етикет потребує точного відтворення цитованого тексту, бо найменше скорочення наведеного витягу може спотворити зміст, закладений автором. Використовувати цитати в тексті роботи доцільно тоді, коли є потреба порівняти погляди різних авторів з приводу одного й того ж питання. Текст, який цитується, береться в лапки і супроводжує посиланням на джерела. Посилання роблять і тоді, коли думка автора переказується.

Оформлення перерахувань. Текст усіх елементів перерахування повинен бути граматично підпорядкований основній ввідній фразі, котра передує перерахуванню.

Основними видами ілюстративного матеріалу у реферативних повідомленнях є: креслення, схема, фотографія, діаграма, графік.

Кожна ілюстрація має відповідати тексту, а текст – ілюстрації.

Номер ілюстрації та відповідну назву розміщують під малюнком. За необхідності ілюстрації доповнюють пояснювальними даними (під малюнковий підпис).

У тому місці наукової роботи, де викладається тема, пов'язана із ілюстрацією, і де читачеві треба вказати на неї, розміщують посилання в вигляді виразу в круглих дужках, наприклад: (рис. 1.2)

Таблиці

Цифровий матеріал, як правило, повинен оформлюватися у вигляді

таблиць. Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею та друкують симетрично до тексту. Назву і слово «Таблиця» починають з великої літери. Назву наводять жирним шрифтом.

Таблицю розміщують після першого згадування про неї в тексті так, щоб її можна було читати без повороту переплетеного блоку роботи або з поворотом за стрілкою годинника. Таблицю з великою кількістю рядків можна переносити на наступну сторінку.

При посиланні в тексті на таблиці слово –таблиця пишеться скорочено, наприклад: –... ці дані показано в табл. 1.2».

ВИСНОВКИ повинні містити коротке узагальнення розглянутого матеріалу, виділення найбільш достовірних і обґрунтованих положень і тверджень, а також найбільш проблемних, розроблених на рівні гіпотез, важливість розглянутої проблеми з точки зору практичного застосування, світогляду, етики тощо.

У цій частині автор підводить підсумок роботи, робить короткий аналіз і формулює висновки.

Вимоги до оформлення списку використаних джерел

Список використаних джерел – елемент бібліографічного апарату, котрий містить бібліографічні описи використаних джерел і розміщується після висновків.

Джерела, що використані для написання наукових робіт, слід розміщувати у списку в алфавітному порядку прізвищ авторів (якщо авторів декілька, то прізвищ перших), а також заголовків праць. До списку літератури включаються всі публікації вітчизняних і зарубіжних авторів, на які є посилання в роботі. Усі джерела вказуються тією мовою, якою вони видані. *Неприпустимим є переклад російських видань українською мовою.* Література іноземними мовами наводиться в кінці списку використаної літератури. Відомості про джерела, що включені до списку, подаються згідно з вимогами державного стандарту з обов'язковим наведенням назв праць.

Зразки оформлення бібліографічного опису у списку джерел

Додатки

У кінці наукових робіт розміщуються додатки в порядку появи посилань у тексті. Крім таблиць, рисунків, графіків, сюди можуть бути включені анкети, тести, програми бесід з учнями, програми спостережень, питання до інтерв'ю зі студентами, педагогічними працівниками, методичні розробки тощо. Додаток повинен мати заголовок, який друкується у правому верхньому куті малими літерами (перша – велика) із зазначенням його номера, але без знака №, наприклад, Додаток А. Якщо до наукової роботи включено лише один додаток, то слово Додаток подається без номера.

ПЕРЕЛІК ТЕМ:

1. Особливості соціальної роботи з особами, які перебувають у складних життєвих обставинах
2. Психосоціальна підтримка осіб з інвалідністю
3. Соціальний супровід сімей, що опинились у кризовій ситуації
4. Соціальна робота з особами похилого віку: сучасні підходи
5. Особливості соціальної роботи з дітьми-сиротами
6. Реінтеграція бездомних осіб у суспільство
7. Профілактика насильства в сім'ї в межах соціальної роботи
8. Особливості соціальної підтримки багатодітних сімей
9. Соціальна робота з підлітками, схильними до девіантної поведінки
10. Соціальний захист внутрішньо переміщених осіб в Україні
11. Роль соціального працівника у допомозі людям з залежностями
12. Технології соціальної роботи з людьми, які живуть з ВІЛ/СНІД
13. Етичні принципи соціальної роботи з вразливими групами
14. Кейс-менеджмент у роботі з кризовими клієнтами
15. Соціальна профілактика серед молоді
16. Проблеми соціальної адаптації осіб, що звільнилися з місць позбавлення волі
17. Особливості соціальної роботи з сім'ями учасників бойових дій
18. Соціальна допомога людям із психічними розладами
19. Міжвідомча взаємодія у роботі з дітьми, які зазнали насильства
20. Специфіка роботи з жертвами торгівлі людьми
21. Підтримка та супровід дітей з інвалідністю в соціальній сфері
22. Соціальна робота з молоддю, що перебуває в конфлікті з законом
23. Технології роботи з мігрантами та біженцями
24. Соціальна підтримка осіб, які зазнали сексуального насильства

- 25.Формування позитивного соціального досвіду у дітей із проблемних сімей
- 26.Психологічна допомога у межах соціальної роботи
- 27.Соціальна робота в умовах війни: нові виклики та підходи
- 28.Використання інформаційних технологій у роботі соціального працівника
- 29.Волонтерська діяльність у сфері соціальної роботи
- 30.Соціальна інклюзія як мета роботи з людьми з особливими потребами

4. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Самостійна робота основним засобом засвоєння студентом навчального матеріалу в час, вільний від зобов'язкових навчальних занять, без участі викладача. Критеріями оцінювання презентацій є вміння студента стисло визначати ключові позиції, які викладені автором у презентації та її відповідність змісту доповіді студента за матеріалами дослідження та оригінальність візуального представлення. Оцінювання презентації здійснюється за такими критеріями: самостійність та оригінальність дослідження, виконання поставлених автором завдань, здатність здійснювати узагальнення на основі опрацювання теоретичного матеріалу та відсутність помилок при оформленні цитування й посилань на джерела

ТЕМИ:

1. Поняття та принципи соціальної роботи з різними категоріями клієнтів
2. Класифікація клієнтів у соціальній роботі
3. Етичні стандарти взаємодії з уразливими групами
4. Особливості соціальної роботи з дітьми-сиротами
5. Підходи до соціальної роботи з сім'ями у кризових ситуаціях
6. Робота з багатодітними та малозабезпеченими сім'ями
7. Соціальна підтримка одиноких матерів
8. Технології допомоги сім'ям, де зафіксовано домашнє насильство
9. Соціальна реабілітація бездомних осіб
- 10.Робота соціального працівника в службах у справах дітей
- 11.Особливості соціального супроводу дітей з інвалідністю
- 12.Соціальна інклюзія осіб з обмеженими можливостями
- 13.Міжвідомча взаємодія в соціальній роботі
- 14.Роль громади в соціальній підтримці вразливих верств населення
- 15.Соціальна робота з молоддю, яка перебуває у конфлікті з законом
- 16.Особливості ресоціалізації колишніх ув'язнених

17. Соціальна допомога людям, які живуть із ВІЛ/СНІД
18. Робота з жертвами торгівлі людьми
19. Профілактика соціального сирітства
20. Соціальний супровід осіб похилого віку
21. Адаптація людей з інвалідністю до самостійного життя
22. Використання кейс-менеджменту у роботі з клієнтами
23. Психосоціальна підтримка внутрішньо переміщених осіб
24. Робота з сім'ями учасників бойових дій
25. Соціально-психологічна допомога людям, які пережили травму
26. Методика інтерв'ювання клієнта в соціальній роботі
27. Роль волонтерства в роботі з особами в складних життєвих обставинах
28. Соціальна профілактика серед підлітків
29. Робота з неповними сім'ями
30. Підтримка дітей, які постраждали від насильства
31. Практика роботи з ромськими громадами
32. Соціальні служби та їхні функції в системі соціального захисту
33. Форми та методи групової соціальної роботи
34. Моделі соціального супроводу клієнтів
35. Робота з особами, які мають психологічні розлади
36. Підтримка осіб, що проживають у геріатричних закладах
37. Специфіка роботи в центрі соціальних служб
38. Професійне вигорання соціального працівника
39. Взаємодія з поліцією в питаннях захисту дітей
40. Індивідуальний план соціальної роботи з клієнтом
41. Специфіка роботи соціального працівника у громадських організаціях
42. Інноваційні технології в соціальній роботі
43. Інструменти оцінки потреб клієнта
44. Мотиваційне консультування у соціальній роботі
45. Профілактика насильства в освітньому середовищі
46. Соціальна робота з молодими батьками
47. Роль соціального педагога у системі соціальної підтримки
48. Супровід осіб, які мають хронічні захворювання
49. Медіація в соціальній роботі
50. Перспективи цифровізації соціальних послуг

5. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

Оцінювання здобутих знань і навичок студентів з дисципліни відповідно до навчальної програми здійснюється в три етапи:

1. *поточний контроль*: за результатами участі студентів у роботі на семінарських та практичних заняттях (вхідний контроль знань (усний),

поточний контроль знань (усний/письмовий), доповіді з мультимедійними презентаціями, самооцінка студентом рівня знань);

2. підсумковий контроль: іспит.

Загальна оцінка знань студентів з дисципліни пропорційно враховує результати поточного та підсумкового контролів і формується за сто баловою системою оцінювання та з використанням ECTS.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту(роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	F X	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

"A" (90 – 100) ставиться у разі, якщо студент:

- засвоїв теоретичний зміст дисципліни;
- систематично готувався до занять згідно з програмою та робочою

програмою дисципліни, при цьому опрацював не тільки матеріали лекцій, але й джерела основної літератури і необхідні нормативні та інструктивні

матеріали, окремі джерела додаткової літератури;

- брав активну участь у роботі на практичних та лекційних заняттях;
- оволодів відповідними практичними навичками та вміннями,

набув здатність використовувати їх;

- аргументовано і логічно формулював висновки та робив узагальнення за питанням/темою, глибоко і всебічно розкривав зміст питань, які обговорювалися;

- вільно оперував термінами та поняттями, викладав матеріал літературною мовою;

- виявив творчі здібності та вміння виконувати індивідуальні та колективні завдання, самостійно здобувати знання, знаходити відповідні джерела інформації;

- своєчасно та якісно виконав усі, передбачені програмою дисципліни завдання, брав участь у наукових заходах (олімпіадах, студентських наукових конференціях, науково-дослідній роботі кафедри), має опубліковані тези/статті),

але допускав при усних або письмових відповідях, тестуванні окремі неточності.

«В» (82-89) ставиться у разі, якщо студент:

- засвоїв теоретичний зміст дисципліни в повному обсязі та оволодів практичними навичками та вміннями;

- систематично готувався до занять згідно з програмою та робочою програмою дисципліни, з використанням джерел основної літератури та нормативних та інструктивних матеріалів;

- творчо підходив до вирішення завдань, вільно розв'язував їх;
- доказово розкривав основні положення теми;
- повно, чітко та логічно відповідав на поставлені питання,

показав розуміння сутності теорій, понять, предметів, явищ тощо;

- викладав матеріал літературною мовою, оперував термінами та поняттями;

- виявив здатність практично оцінювати окремі факти/явища/процеси;
- виконав усі передбачені програмою дисципліни завдання, у т.ч. модульного контролю та з самостійного опрацювання,

але недостатньо використовував додаткову літературу; при усних відповідях не досить повно й аргументовано викладав матеріал; виявив недостатню активність на практичних заняттях, під час письмового тестування допускав окремі помилки.

«С» (75 – 81) ставиться у разі, якщо студент:

- засвоїв теоретичний зміст дисципліни в повному обсязі;
- оволодів практичними навичками й вміннями;
- зіставляв, узагальнював, систематизував інформацію;
- давав повну, розгорнуту та аргументовану відповідь на поставлені питання;
- доказово розкривав основні положення теми та зміст питань, що обговорювались;
- формулював висновки з окремих питань;
- виконав завдання, передбачені програмою дисципліни, у т.ч. індивідуальне завдання, завдання модульного контролю та з самостійного опрацювання,

але допускав окремі помилки при тестуванні; виявив деякі недоліки при усних відповідях; не виявив належної активності при обговоренні питань, старанності при виконанні завдань для самостійної роботи; недостатньо використовував додаткову літературу; виконав індивідуальне завдання, не дотримуючись вимог до оформлення, не виявив до нього творчий підхід.

«Д» (69-74) ставиться у разі, якщо студент:

- засвоїв значну частину теоретичного матеріалу;
- виявив знання і розуміння основних теоретичних положень дисципліни;

- аналізував певні процеси/явища/показники;
- відповідав на питання, які обговорювалися на занятті;
- формулював висновки з окремих питань;
- виконав завдання модульного контролю, індивідуальне завдання,

але допускав окремі помилки при усних відповідях, тестуванні; не виявив належної активності при обговоренні усних питань, старанності при виконанні завдань для самостійної роботи, недостатньо використовував додаткову літературу; виконав не всі завдання для самостійної роботи; виконав індивідуальне завдання, не дотримуючись вимог до оформлення.

«Е» (60-68) ставиться у разі, якщо студент:

- засвоїв основні теоретичні положення дисципліни;
- на значну частину матеріалу давав репродуктивні відповіді;
- виконав окремі завдання модульного контролю та індивідуальне

завдання,

але допускав значну кількість суттєвих помилок при усних та письмових відповідях, тестуванні; не розумів сутності питань; не виявив належної активності на заняттях, старанності при виконанні завдань для самостійної роботи; недостатньо використовував основну та додаткову літературу; не брав участь у виконанні колективних завдань.

«F» (35-59) ставиться у разі, якщо студент:

- фрагментарно оволодів теоретичними питаннями, що

становить незначну частину навчального матеріалу;

- поверхнево розкривав зміст питань, які розглядалися;
- не проявляв активності при їх обговоренні;
- допускав суттєві помилки при усних та письмових відповідях;
- поверхнево ознайомився з рекомендованою літературою;
- виконав індивідуальне завдання та завдання для самостійної роботи, не дотримуючись вимог до оформлення;
- не виконав завдання модульного контролю.

«FX» (0-34) ставиться у разі, якщо студент:

- оволодів матеріалом на рівні елементарного розпізнання тавідтворення окремих фактів/предметів/явищ тощо;
 - поверхнево розкривав зміст питань, які розглядалися, не виявивактивності при їх обговоренні;
 - допускав суттєві помилки при усних та письмових відповідях,
- тестуванні; поверхнево ознайомився з рекомендованою літературою;
- не виконав завдання для самостійної роботи та індивідуальнезавдання;
 - не брав участь у виконанні колективних завдань;
 - не виконав завдання модульного контролю.

Усі виконані студентом протягом поточного і підсумкового контролів завдання оцінюються за спеціально розробленою шкалою у межах сто балової системи.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

- 1.Бровендер О. О., Блискун О. О., Завацька Н.Є. Завацький В. Ю. Тоба М. В. Дятченко Д. О. /Соціально-психологічні особливості групової норми в контексті проблеми безпечної поведінки та нормативного впливу у групі/О. О.Бровендер, О. О.Блискун, Н.Є. Завацька, В. Ю. Завацький, М. В. Тоба, Д. О.Дятченко - Теоретичні і прикладні проблеми психології та соціальної роботи. Збірник наук. праць СНУ ім. В. Даля. - Київ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2023 № 2(61). С. 213-220.
2. Бровендер О.О. Завацька Н.Є., Пілецька Л.С. Сафонова С.О., Каширіна Є.В, / Соціально-психологічні засади життєстійкості та самореалізації молоді в професіях соціономічного типу/ О.О Бровендер, Н.Є Завацька., Л.С Пілецька. С.О. Сафонова, Є.В. Каширіна - Теоретичні і прикладні проблеми психології та соціальної роботи. Збірник наук. праць СНУ ім. В. Даля. . - Київ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2022-№ 2(58). С. 5-17.
3. Бровендер О.О. Peculiarities of the functioning of funds and grant programs: trends in fundraising activities \ Organization of Project Activities in Educational Establishments: European Experience: a collection of scientific works of Jagiellonian

University in Kraków. - Jagiellonian University, Kraków, Poland 2024 Vol.1. P. 6-14.

4. Бровендер О. О., Завацька Н.Є., Блискун О. О., Савчук О. А. Шелест О. В. /Соціально-психологічні основи процесу реінтеграції військовослужбовців в умовах трансформаційного соціуму/ О.О. Бровендер, Н.Є. Завацька , О.О. Блискун , О.А. Савчук ,О.В. Шелест - Теоретичні і прикладні проблеми психології та соціальної роботи : зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. – Сєверодонецьк : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2021. – № 3 (56). Т.2. – С. 394-403.
5. Бровендер О. О., Завацька Н. Є., Каширіна Є. В., Побокіна Г. М., Федорова О. В./ Соціально-психологічний аналіз професійних деформацій у соціальних працівників та шляхи їх попередження/ О. О.Бровендер, Н. Є. Завацька., Є. В.Каширіна, Г. М. Побокіна, О. В Федорова - Теоретичні і прикладні проблеми психології та соціальної роботи. Збірник наук. праць СНУ ім. В. Даля. -Київ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2022.-№ 1(57). Т.1. С. 172-180. Категорія Б Внесено до наукометричної бази Index Copernicus
6. Балабанова Л. О., Стрельник І. М. Соціальна робота з дітьми та молоддю. – Київ: Каравела, 2020
7. Зверєва І. Д. Соціальна робота: теорія і практика. – Київ: Центр навчальної літератури, 2018.
8. Іванова Н. О. Соціальна робота з різними групами клієнтів. – Київ: Центр учбової літератури, 2019.
9. Кузьменко О. М. Основи соціальної роботи. – Київ: Академія, 2017.
10. Лукашевич М. П. Соціальна робота з людьми з інвалідністю. – Київ: Слово, 2019.
11. Огороднік І. В. Соціальна робота з дітьми, які постраждали від насильства. – Харків: Основа, 2021.
12. Семигіна Т. В., Тіщенко І. В. Соціальна робота в Україні: історія, теорія, практика. – Київ: НАДУ, 2020..
- 13.Ткаченко Т. І. Теорія і практика соціальної роботи. – Київ: Академвидав, 2016.
14. Чорна Н. М. Технології соціальної роботи. – Київ: Центр учбової літератури, 2018.

Навчальне видання

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до практичних занять та самостійної роботи з дисципліни

«Соціальна робота з різними групами клієнтів»

для здобувачів освітнього ступеня «бакалавр»

за освітньою програмою

«СОЦІАЛЬНА ПОСЛУГИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ»,

спеціальності І10 «Соціальна робота та консультування»

усіх форм навчання

Укладач:

Олена Олександрівна Бровендер

Оригінал-макет О.О. Бровендер

Підписано до друку __. __. 202 __.

Формат 60x84 1/16. Папір типогр. Гарнітура Times.

Друк офсетний. Умов. друк. арк. __. Обл.-вид. арк. __.

Тираж __ екз. Вид. № __. Замов. № __. Ціна договірна.

Видавництво Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля

Свідоцтво про реєстрацію: серія ДК № 1620 від 18.12.03 р.

Адреса університета: вул. Іоанна Павла II, 17

м. Київ, 01042, Україна e-mail: vidavnictvosnu.ua@gmail.com